

جهیزیه؛ رسمي مشترك در تمام دنيا

بطور قطع بسياري از آداب و رسوم ازدواج در زمان‌هاي بسيار گذشته ريشه دارد و حتي اين رسومات در فرهنگ بسياري از ملل دنيا مشترك هستند.

جام جم آنلاين: بطور قطع بسياري از آداب و رسوم ازدواج در زمان‌هاي بسيار گذشته ريشه دارد و حتي اين رسومات در فرهنگ بسياري از ملل دنيا مشترك هستند.

البته ممكن است تصور شود كه برخي از رسومات ازدواج مانند مهریه، جهیزیه و حتي شیربها از جمله رسومات و سنت‌هاي هستند كه تنها در برخي از كشورهاي آسياي شرقي و عرب‌زبان حاشيه خليج فارس متداول و مرسوم هستند اما نتايج بدست آمده از بررسي‌هاي انجام شده در سطح كشورهاي مختلف حاكي از آن است كه برگزاري بسياري از آداب ازدواج نظير خريد حلقه و همچنين خريد جهیزیه و دادن شیربها از جمله رسومات مشتركی هستند كه در فرهنگ كشورهاي مختلف به شيوه‌هاي گوناگون و با اندكي تفاوت در مقايسه با هم متداول و مرسوم است.

اگرچه امروزه در بسياري از كشورهاي توسعه‌يافته اروپايي و آمريكايي شاهد تغييراتي در اجراي اين سنت ديرينه بوده‌ايم. اما تهيه جهیزیه توسط خانواده عروس از جمله رسوماتي است كه همچنان در اغلب كشورهاي دنيا متداول و مرسوم است. در حقيقت هدف از دادن جهیزیه كمك به جوانان براي آغاز يك زندگي مشترك بوده است و در بسياري از كشورها جهیزیه عبارت است از پول، طلا يا حتي ملكي كه در هنگام ازدواج از طرف خانواده عروس براي آغاز زندگي مشترك به زوج جواني كه قصد آغاز زندگي مشترك دارند هديه مي‌شود.

اگر نگاهی به گذشته بيندازيم و جهیزیه‌اي را كه مادران ما به همراه مي‌آوردند را با جهیزیه‌اي كه امروزه همان مادران براي فرزندانشان تهيه مي‌كنند مقايسه كنيم بدون ترديد درخواهيم يافت كه در دنياي امروز، جهیزیه قدم فراتر از تامين نيازهاي اوليه زندگي مشترك گذاشته است. اغلب خانواده‌ها سعي مي‌كنند تا از هر آنچه كه در توان دارند براي تهيه جهیزیه فرزند خود استفاده كنند و جهیزیه كاملي را براي دختر خانواده تهيه كنند و به اين ترتيب زوج‌هاي جواني كه به تازگي زندگي مشترك خود را آغاز کرده‌اند تا سااين سال از خريد بسياري از نيازهايشان بي‌نياز خواهند بود.

با وجود اين كه تهيه جهیزیه در اغلب كشورهاي دنيا از يك شيوه خاص و مشترك تبعيت مي‌كند و آن نيز برعهده خانواده عروس است ولي در خود ايران نيز به دليل گستردگي مناطق و اقوام مختلف اين رسم در برخي از استان‌ها تا حدودي تفاوت دارد. در برخي از شهرها مانند شهرهاي استان‌هاي خراسان رضوي، خوزستان و هرمزگان خانواده داماد مسووليت تهيه جهیزیه را برعهده دارند و در مقابل خانواده عروس نيز براي كمك به خانواده داماد مسووليت پرداخت بخشي از هزينه‌هاي مراسم جشن ازدواج را تقبل مي‌كنند.

تاريخچه جهیزیه

اگر بخواهيم جهیزیه را به عنوان يك سنت مشترك از نظر تاريخي مورد بررسي قرار دهيم بايد به اين نكته اشاره كنيم كه اين سنت كهن ريشه در فرهنگ كشورهاي آفريقايي دارد كه با هدف تامين سرمايه اوليه براي كسب و كار به داماد هديه داده مي‌شود و به اين ترتيب داماد مي‌توانست با استفاده از سرمايه اوليه‌اي كه خانواده عروس در اختيار او قرار مي‌داد مسووليت تامين خواسته‌ها و نيازهاي همسر و فرزندانش را برعهده گيرد. حتي در قديمي‌ترين گزارش‌هاي موجود از گذشته‌هاي دور مانند قانون حمورابي كه در قرن هجدهم قبل از ميلاد تدوين شده است از جهیزیه به عنوان يكي از رسوم رايج در آن زمان نام برده شده است. تا پيش از قرن پنجم قبل از ميلاد يعني در دوران هومريك يونان قديم رسم بر اين بود كه خانواد عروس به خانواده داماد شیربها مي‌دادند تا اين كه در اواخر دوران كلاسيك به تدريج جهیزیه جایگزین شیربها شد. جهیزیه حتي در روم باستان هم متداول بود و به اين ترتيب مي‌توان گفت كه اين سنت از جمله رسومي است كه نه تنها در كشورهاي آسيايي، بلكه در كشورهاي اروپايي هم وجود داشته است. در كشورهاي اروپايي و به‌ويژه در كشور انگليس جهیزیه در طبقات اشرافي به عنوان ارثيه در هنگام ازدواج از طرف پدر به فرزند دختر هديه مي‌شود و به اين ترتيب فقط دختراني كه در زمان ازدواج از پدرشان جهیزیه نگرفته بودند در ارث سهيم مي‌شوند. البته امروزه در اغلب كشورهاي در حال توسعه در اروپا و آمريكا اين رسم كهن و ديرينه به دست فراموشي سپرده شده است و در اغلب خانواده‌ها عروس و داماد با هداياي نقدي كه در مراسم جشن ازدواج خود از دوستان، اقوام و نزديكانشان هديه مي‌گيرند مقدمات اوليه زندگي مشترك را تامين مي‌كنند. اما خانواده‌هاي سنتي همچنان به اين سنت قديمي پايبند هستند و خانواده دختر مسووليت تهيه جهیزیه را برعهده مي‌گيرد. البته بايد اين نكته را توجه داشت كه در اين كشورها برخلاف كشور ما جهیزیه تنها شامل ملزومات اوليه براي آغاز زندگي مشترك خواهد بود و بسياري از كالاهاي غير ضروري و لوكس تجملي كه در خانواده‌هاي ايراني بخشي از جهیزیه محسوب مي‌شود با استفاده از هدايايي كه عروس و داماد در مراسم جشن ازدواجشان مي‌گيرند خريداري خواهد شد.

اگر بخواهیم نگاهی به رسومات رایج در گوشه و کنار دنیا بیندازیم و کشورهای مختلف را از نظر رسومی که در تهیه جهیزیه دارند مورد مقایسه قرار دهیم بدون تردید باید بگوییم که کشورهای آسیایی بیش از کشورهای اروپایی و آمریکایی به رسوماتی که از گذشته‌های دور مرسوم بوده است پایبند هستند. برای مثال هند از جمله کشورهایی است که در آنجا تهیه جهیزیه از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است و از این رو تهیه جهیزیه و قوانینی که در خصوص تهیه آن وجود دارد از عوامل محدودکننده ازدواج دختران جوان بوده است.

نکته: در کشورهای اروپایی و به‌ویژه در کشور انگلیس جهیزیه در طبقات اشرافی به عنوان ارثیه در هنگام ازدواج از طرف پدر به فرزند دختر هدیه می‌شود و به این ترتیب فقط دخترانی که در زمان ازدواج از پدرشان جهیزیه نگرفته بودند در ارث سهیم می‌شوند در کشور هند تهیه کالاها و اجناس مورد نیاز و همچنین تامین پول نقد و طلا از طرف خانواده عروس به عنوان جهیزیه نه تنها در زمان ازدواج بلکه در مناسبت‌های مختلف پس از ازدواج و حتی گاهی تا پایان عمر پدر و مادر فرزند دختر ادامه دارد در واقع در خانواده‌های هندی جهیزیه به عنوان راهکاری برای گریز از فقر پسران است و حتی رسم بر این است که خانواده داماد با توجه به موقعیت‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی خانواده دختر در هنگام خواستگاری تقاضای خود را در خصوص جهیزیه مطرح کنند و خانواده عروس با توجه به موقعیت خود با این تقاضاها موافقت می‌کنند و به این ترتیب مقدار جهیزیه از قبل از برگزاری مراسم ازدواج در بین طرفین توافق می‌شود تا جایی که در برخی از خانواده‌ها حتی یک وسیله نقلیه که گاهی یک اتومبیل آخرین مدل خارجی است و همچنین مسکن که گاهی یک ویلا در اروپاست نیز به‌عنوان بخشی از جهیزیه به داماد هدیه می‌شود. شاید برایتان جالب باشد بدانید که در کشورهای اروپایی و آمریکایی نیز در گذشته برخلاف آنچه امروزه در این کشورها مرسوم است، موقعیت اجتماعی داماد ملاکی برای تعیین مقدار جهیزیه بود و از این رو افرادی که توانایی مالی چندانی نداشتند هرگز نمی‌توانستند با افرادی از طبقات بالای اجتماع ازدواج کنند که امروزه هیچ اثری از این باور دیرینه در فرهنگ کشورهای اروپایی و آمریکایی یافت نمی‌شود، علی‌رغم این که این سنت در گذشته در کشورهای اروپایی بخشی از حقوق مدنی افراد محسوب می‌شد. در کشورهای آسیایی شرقی مانند چین، ژاپن، کره و برخی از دیگر کشورهای آسیایی رسم بر این است که چند روز پیش از مراسم ازدواج، خانواده داماد هدایایی شامل چای، میوه، غذاهای دریایی و همچنین گوشت را به عنوان هدیه ازدواج به عروس هدیه می‌کنند و در مقابل خانواده عروس هم جهیزیه مختصری که شامل لباس، جواهرات، وسایل آشپزخانه و وسایل دکوری است را به عنوان هدیه به داماد می‌دهند تا این دو جوان که قصد آغاز زندگی مشترک را دارند بتوانند با مقدمات اولیه زندگی که هر دو خانواده در اختیارشان قرار می‌دهند زندگی خود را آغاز کنند و تهیه دیگر ملزومات زندگی بر عهده خود آنها خواهد بود. در کشورهای عرب‌زبان حاشیه خلیج فارس هم تهیه جهیزیه برعهده خانواده داماد است و در این کشورها هرگونه لوازم و اثاثیه‌ای که از طرف خانواده دختر هدیه شود ناپسند تلقی می‌شود و به این ترتیب خانواده داماد نه تنها مسوولیت برگزاری مراسم ازدواج بلکه وظیفه تامین نیازهای اولیه برای آغاز زندگی مشترک فرزند خود را نیز برعهده دارند. آنچه جامعه ما را از جوامع غربی متمایز می‌سازد این است که اگرچه امروزه در کشورهای اروپایی و آمریکایی جوانان خودشان مسوولیت تهیه لوازم ضروری برای آغاز یک زندگی مشترک را برعهده می‌گیرند، اما در مقابل در کشور ما جهیزیه قدم فراتر از آماده‌سازی لوازم ضروری و حتی غیرضروری گذاشته است تا جایی که در بسیاری از خانواده‌ها حتی مارک کالاها تهیه شده به عنوان جهیزیه نیز از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است و به این ترتیب در برخی از خانواده‌ها هزینه اختصاص یافته برای تهیه جهیزیه گاه به بیش از ده‌ها میلیون تومان افزایش یافته و خانواده‌ها وسایلی را در جهیزیه دختران‌شان تهیه می‌کنند که بسیاری از خانواده‌های قدیمی تنها با بخش کوچکی از آن سال‌های طولانی به زندگی مشترک خود ادامه داده‌اند و این در حالی است که حتی برخی از این کالاها هیچ گاه مورد استفاده قرار نخواهد گرفت و قصد خانواده عروس از خرید این کالاها غیرضروری این بوده است که به همه نشان دهند جهیزیه کامل و بی‌نقصی را برای فرزندشان تهیه کرده‌اند.

منابع: wikipedia / Sutramagazine.net

فرانک فراهانی جم / جام جم